

Työehdot/Björkbacka

Eduskunnan ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Kuulemistilaisuutenne 26.2.2026

VNS 9/2025 vp Valtioneuvoston selonteko: keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry kiittää mahdollisuudesta lausua keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta.

Vaikka päästövähennysten sektorikohtaisissa painotuksissa ja jakautumisessa painotetaan kustannustehokkuussyistä erityisesti päästövähennyksiä päästökaupparektorille, pitäisi KAISU-suunnitelmassa varautua paremmin siihen, että taakanjakosektorilla on tehtävä jatkossa suhteessa suurempia päästövähennystoimia. Päästökaupparektorilla päästökehitys on ollut nopeasti aleneva toisin kuin taakanjakosektorilla.

Lausuntokierroksella on aivan oikein kiinnitetty huomiota vaikutusarviointien puutteisiin ja tarpeeseen priorisoida kustannustehokkaimpia toimia sekä tarpeeseen tunnistaa toimimattomuuden riskit paremmin.

Toimenpideohjelman tavoitteiden saavuttaminen epävarmaa edellisvuosien ylijäämästä ja päästökaupan joustomahdollisuudesta huolimatta

KEITO:n nykytoimiskenaarion mukaan päästövähennykset eivät riitä EU:n päästövelvoitteen saavuttamiseen 2030 vuoteen mennessä, joten lisätoimia tarvitaan noin 1,8 Mt CO₂-ekv:n verran (vrt. tavoitetaso enintään 17,1 Mt CO₂-ekv.). Lisäksi on huomattavaa, että tämä nykyskenario ei pidä sisässään Orpon hallituksen toimia, jotka lisäävät päästöjä erityisesti liikenteessä. Hallitus on mm. keventänyt jakeluvelvoitteen päästövähennysvaatimusta ja alentanut polttoaineveroa.

Esitetyt taakanjakoa koskevat lisätoimet eivät myöskään huomioi – vaikka tunnistavat - riskejä, jotka niiden toteutumiseen liittyvät EU:n lainsäädännön mukaiseen 50 prosentin päästövähennysvelvoitteeseen vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoteen 2005. Riittämättömät toimet voivat tuoda ison laskun Suomelle. Toimet liikenteen päästöjen puolittamiseksi vuoteen 2030 mennessä kun on koottu Fossiilittoman liikenteen tiekarttaan, joka on yksi Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaan kuuluvista uudistuksista. Toimien toteuttamisesta raportoidaan EU:n RRF-rahoituksen maksatuspyynnöissä. Mikäli liikenteen päästöt eivät vuonna 2030 puolitu, Euroopan komissio voi tulkita fossiilittoman liikenteen tiekartta -uudistuksen peruutuksi. Näin siitä voisi VM:n arvion mukaan seurata Suomelle jopa noin 80 M€ tulonmenetys RRF-rahoituksessa.

Työehdot/Björkbacka

Lisäksi taakanjakosektorin riittävää lisätoimien tarvetta sekä vuosina 2021–2024 saavutettujen ylijäämien ja mahdollisten päästökaupan joustojen käytettävyyttä arvioitaessa on välttämätöntä huomioida myös kytkös maankäyttösektorin kumuloituvaan alijäämään. Näin toimiessa käy selväksi, että Suomella on arvioitua suurempi tarve tehdä lisätoimia taakanjakosektorilla, vaikka maankäyttösektorin hyvittämättä jääneen alijäämän täysimääräinen siirto taakanjakosektorille ei toteutuisikaan.

Maankäyttösektorin vajeen siirtyminen taakanjakosektorin kannettavaksi arvioidaan strategiassa mittaluokaltaan suuremmaksi kuin taakanjakosektorin riittävien toimien toteutuminen. Mahdollisilla joustoillakin vaje voisi kasvaa 84 miljoonaan ekv-tonniin. Vaje on mahdollista kattaa hankkimalla vastaava määrä yksiköitä muista maista, mutta ainakaan vielä näitä ei ole tarjoilla ja niiden hintaa on vaikea arvioida. Strategiassa tunnistetaan tämä riski.

Lisätoimia tarvitaan erityisesti liikenne- ja maataloussektoreille

Merkittävimmät taakanjakosektorin päästölähteet ovat edelleen liikenne (35 %) ja maatalous (21 %). Erityisesti maataloudessa päästövähennys on liian hidasta ja liikenteessä viime vuosina taantuvaa. Lisäisiä toimia olisi kohdennettava erityisesti näille sektoreille sekä jätteenpolton vähentämiseen.

Toistaiseksi maatalouden toimenpiteitä on luonnoksen mukaan toimeenpantu pääasiassa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) kansallisen strategiasuunnitelman (Suomen YMP-suunnitelma 2023–2027) toimenpiteiden avulla. Tutkimusten mukaan maatalouden tehokkaimmat päästövähennystoimet liittyvät eloperäisiin maihin. KAISU:ssa onkin jonkin verran päästövähennystoimia turvemaihin liittyen, mutta ei edelleenkään esim. toimia rajoittaa turvemaiden käyttöä. Myös panostamalla turvemaiden vettämiseen vähennettäisiin päästöjä kustannustehokkaasti ja samalla vastattaisiin EU:n ennallistamistavoitteisiin sekä luonnon monimuotoisuuden ja vesiensuojelun edistämistavoitteisiin.

Lisähaastetta tuo lisäksi se, että suunnitelman toimeenpanoaikataulusta ei ole päätetty. Koska päästökehityksen kannalta on kaikkein oleellista, että toimet myös toteutetaan, on suositeltavaa, että hallitus ryhtyy välittömästi suunnitelman mukaisiin toimiin ml. varmistaen niille riittävästä rahoituksen.

Strategiassa olisi perusteltua huomioida, että ilmastolain vuoden 2030 jälkeiset tavoitteet tulevat edellyttämään hyvin todennäköisesti uusia lisätoimia.

Työehdot/Björkbacka

- KAISU3- luonnoksen politiikkatoimiesitykset eivät ole riittäviä. Lisää toimia tarvitaan, jotta Suomi saavuttaa päästövähennystavoitteensa vuosille 2030 ja 2035.
- Kunnianhimoisia päästövähennystoimia pitää asettaa päästökaupparektorin lisäksi taakanjako- ja maankäyttösektoreille.
- Taakanjakosektorille on mahdollista kohdistaa lisää toimia, jotka vähentävät päästöjä kustannustehokkaasti.
- Jakeluvaikeuksien uusiutuvan polttoaineen osuus on korotettava 2022 strategian linjan mukaiseksi ja alennettu polttoainevero peruttava.
- EU:n uuden päästökaupan (ETS2) onnistunut toteuttaminen on keskeinen myös liikenteen päästöjä vähentävä toimi. Sitä ei tule toteuttaa ilman hinnanmuutoksista johtuvaa kompensatiota pieni- ja matalamman keskitulotason kotitalouksille.
- Turvamaiden vettämistoimiin tarvitaan lisäresursseja. Lisäksi niiden maanviljelykäyttöä olisi rajattava.
- Rajusti kasvanut jätteenpolto on saatava laskuun mm. strategiassa esitetyin toimin.
- Tarvitaan konkreettisia lisätoimia jättesuunnitelman päivittämisen lisäksi, jotta Suomessa aletaan vähentämään jätettä systemaattisemmin jätehierarkian viisiportaisen mallin mukaan.

Palkansaajille oikeudenmukaisen siirtymän toimet tunnistettava ja lisättävä suunnitelmaan

Nykyinen globaali päästövähennyskehitys johtaa noin kolmen asteen lämpenemiseen vuosisadan loppuun mennessä. Tämä tarkoittaa käytännössä mm. rajua elin- ja työolosuhteiden heikkenemistä miljoonille ihmisille. Lisääntynyt kuumuus ja liukkaat kelit aiheuttavat vaikeuksia jo nyt myös suomalaisessa työelämässä. Poliittiset päätökset, joilla varmistetaan työntekijöille oikeudenmukainen siirtymä hiilineutraaliin yhteiskuntaan siirtymisen osana mm. heidän osaamiseensa ja toimeentuloon panostamalla ja turvalliset työskentelyolosuhteet turvaamalla, on edelleen tekemättä Suomessa.

Päästövähennykset on perusteltua toteuttaa kustannustehokkaasti, mutta niiden pitää olla myös sosiaalisesti oikeudenmukaisia. Ilmastosuunnitelmien jatkovalmistelussa ja seurannassa pitäisikin vahvistaa työntekijöiden ja heitä edustavien ammattiliittojen kuulemista, työllisyysvaikutusten arviointia ja esittää kestäviä työllisyyttä edistäviä toimia.

Osallistaminen ilmastosuunnitelman laadintaan

Työntekijöiden kuuleminen ja osallistaminen olisi pitänyt olla yhtenä omana lukunaan. Palkansaajien tuki on aivan keskeinen ja vihreälle siirtymälle halutaan taata sen tarvitsema poliittinen tuki, joka on yhä

Työehdot/Björkbacka

selvemmin uhattuna myös Suomessa. Lisäksi ilmastotavoitteiden kannalta keskeisen vihreän siirtymän onnistuminen edellyttää panostuksia työntekijöiden osaamiseen, joka olisi pitänyt olla selvemmin näkyvissä.

Sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja hyväksyttävyyys

Luvussa tulisi nostaa esille EU:ssa etenevä Oikeudenmukaisen siirtymän direktiivi (Just Transition directive) ja sen edistäminen myös kansallisesti. Direktiivi on ratkaisevan tärkeä koko EU:n ilmastopolitiikan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja hyväksyttävyyden kannalta.

Yhdenvertaisuusarvioinnin keskiöön myös työntekijät

Luvussa on käsitelty työllisyysvaikutukset lyhyesti, vaikka aihe pitäisi olla selvästi laajemmin esillä omana lukunaan. Kohdassa käsitellään myös erittäin lyhyesti osaamistarpeet, vaikka ne pitäisi tunnistaa ja huomioida paremmin. Suunnitelman pitäisi vastata siihen, kuinka osaamistarpeeseen, osaamisen päivittämiseen ja osaavan työvoiman kysyntään kasvavilla vihreän siirtymän aloilla vastataan. Lisäksi pitäisi luoda institutionaaliset puitteet, jossa työntekijöitä ja heidän järjestöjään kuullaan vihreän siirtymän asioissa ja varmistetaan näin työntekijöiden tuki vihreän siirtymän toimille.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot

Pia Björkbacka
johtava asiantuntija, ilmasto ja kestävä kehitys
pia.bjorkbacka@sak.fi
puh. 050 464 5342